

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบเชื่อมญาติของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในระบบเชื่อมญาติของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบเชื่อมญาติของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเครือญาติ
3. การพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยวิธีการเชื่อมญาติ
4. รูปแบบการเชื่อมญาติ
5. รูปแบบการเชื่อมญาติของเรือนจำจังหวัดอ่างทอง
6. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการเชื่อมญาติ
7. แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
8. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
9. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบ

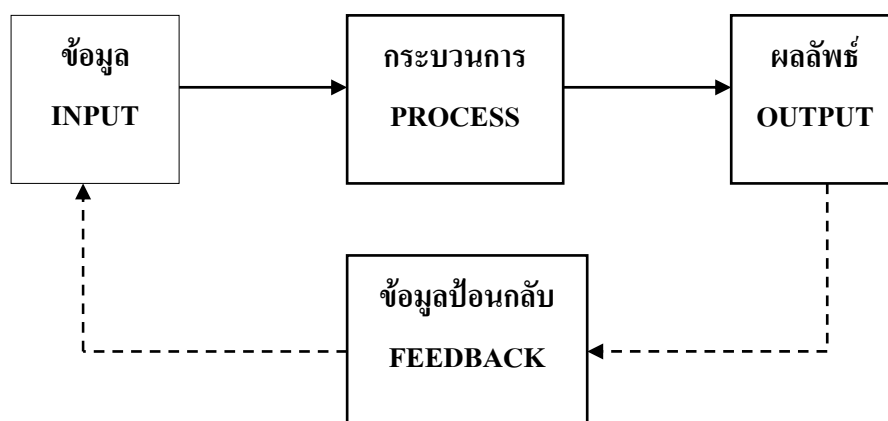
1.1 ความหมายของระบบ

ระบบตามความหมายที่ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 933) กล่าวไว้ หมายถึง กลุ่มของสิ่งซึ่งมีลักษณะประสานเข้าเป็นสิ่งที่เดียวกันตามหลักแห่งความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน ด้วยระเบียบของธรรมชาติ หรือ หลักเหตุทางวิชาการ เช่น ระบบประสาท ระบบทางเดินอาหารและระบบบริหารประเทศ

คำว่า ระบบ ในความหมายของนักวิชาการนั้นมีความหมายครอบคลุมถึง การประกอบรวมของส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน หรือ การสร้างสรรค์ให้องค์ประกอบย่อยมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ บานาธิ (Banathy) (กิดานันท์ มลิทอง, 2540 : 7) กล่าวว่า ระบบหมายถึง การรวบรวมสิ่งต่างๆทั้งหลายของมนุษย์ที่ได้ออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อสามารถนำสิ่งเหล่านั้นมาจัดดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ในขณะที่เดียวกันโรบบินส์ (Robbins)

(กิดานันท์ มลิทอง. 2540 : 7) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า ระบบ หมายถึงผลรวมขององค์ประกอบย่อยๆ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและมาประกอบรวมกันเป็นระบบ เพื่อทำหน้าที่บางอย่าง เช่น ร่างกายมนุษย์ สังคมมนุษย์ พืช รถยนต์ ฯลฯ ต่างก็เป็นระบบทั้งสิ้น ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยต่างๆ มากมาย โดยองค์ประกอบย่อยแต่ละอย่างในระบบจะรับข้อมูลมาแล้วทำการแปรรูปข้อมูลนั้น เพื่อให้ได้ผลผลิตหรือผลลัพธ์ และลักษณะของระบบที่รวมเอาส่วนย่อย เพื่อประกอบให้มีความสัมพันธ์นั้น ชัยขงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 98) ได้อธิบายว่า ระบบ หมายถึง ผลรวมของหน่วยย่อยซึ่งทำงานเป็นอิสระจากกันแต่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และกิดานันท์ มลิทอง (2540 : 63-64) ได้สนับสนุนว่า ระบบเป็นส่วนรวมทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยส่วนย่อยหรือสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอาจจะเกิดโดยธรรมชาติ เช่น ร่างกายมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยระบบการหายใจ การย่อยอาหาร ฯลฯ โดยแต่ละระบบต่างทำงานของตนแล้วมาปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อให้ร่างกายสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์ออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีระเบียบแล้วนำสิ่งเหล่านั้นมารวมกันเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุไปได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

จากความหมายของระบบตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าระบบจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีส่วนประกอบหรือสิ่งต่างๆ เป็นตัวป้อน โดยเรียกว่า “ข้อมูล” เพื่อให้การดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็น “กระบวนการ” เพื่อให้ได้ “ผลลัพธ์” ดังนั้นภายในระบบหนึ่งสามารถแบ่งองค์ประกอบและหน้าที่ได้ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์ประกอบของระบบ

1.2 องค์ประกอบของระบบ

จันทรานี สวงวนนาม (2545 : 86) กล่าวว่า องค์ประกอบของระบบประกอบด้วย

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ การบริหารจัดการและแรงจูงใจที่เป็นส่วนร่วม
2. กระบวนการ (Process) หมายถึง การนำเอาปัจจัยทางการบริหารทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ
3. ผลลัพธ์ (Output) หมายถึง ผลที่เกิดจากกระบวนการของการนำเอาปัจจัยนำเข้ามาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
4. ผลกระทบ (Impact) หมายถึง ผลที่เกิดจากผลลัพธ์ อาจเป็นสิ่งที่คาดไว้ หรือไม่เคยคาดไว้ก็ได้ว่าจะเกิดขึ้น

1.3 ทฤษฎีระบบ

พิมตา พิสิฐพงษ์ (2550 : 55) กล่าวว่า ทฤษฎีระบบเกิดจากการมององค์กรในภาพรวมว่า ประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ มีลักษณะการทำงานเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่ทำงานเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อก้าวไปสู่วัตถุประสงค์ขององค์กร องค์ประกอบสำคัญของระบบย่อยๆ ในองค์กร ประกอบด้วย

1. ระบบปัจจัย ประกอบด้วย บุคคล วัสดุ เครื่องมือ เงิน ข้อมูล
2. ระบบกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ หรือการให้บริการขององค์กร การนำและการสั่งการ การควบคุมและเทคโนโลยี
3. ระบบการผลิต ประกอบด้วย ผลผลิตขององค์กร หรือการให้บริการขององค์กร กำไร หรือการขาดทุน ความเจริญก้าวหน้าของพนักงานและความพึงพอใจของพนักงาน
4. ระบบเปิด (Open system) คือ ระบบที่ดำเนินการภายใต้การการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นระบบที่พร้อมจะรับปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมใช้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) จากผลการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไข
5. ระบบปิด (Closed system) เป็นระบบที่ปิดโอกาสให้สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน

จากทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ว่า ระบบมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการในแง่ของการช่วยจำแนกแยกแยะส่วนประกอบขององค์กรอย่างละเอียด เป็นพื้นฐานของการประเมินประสิทธิภาพและปัญหาการดำเนินงานด้านต่างๆ ขององค์กรว่าควรปรับปรุงตรงระบบใด และยังช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของการดำเนินงานด้านต่างๆ ขององค์กรที่ส่งผลกระทบกัน ถ้าระบบใดมีปัญหา

จะส่งผลกระทบต่อให้ระบบอื่นๆ มีปัญหาไปด้วยการบริหารจัดการองค์กรจึงจำเป็นต้องเอาใจใส่ทุก ระบบในองค์กร

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเครือญาติ

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ (2535 : 91-103) ให้ความหมายของเครือญาติ (Kinship) ไว้ว่า หมายถึง ระบบเครือข่ายทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์กันด้วยการสืบสกุล การแต่งงานหรือการรับเด็กเข้ามาเป็นบุตรบุญธรรม โดยแบ่งประเภทของการสืบเชื้อสายของระบบเครือญาติออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การสืบเชื้อสายแบบสายเดียว (Unilineal หรือ unilateral descent) ซึ่งบุคคลอาจเป็นการสืบเชื้อสายทางฝ่ายบิดา (Patrilineal หรือ agnatic descent) หรือสืบเชื้อสายทางฝ่ายมารดา (Matrilineal หรือ uterine descent) ใดๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. การสืบเชื้อสายแบบสองฝ่ายเท่า ๆ กัน (Bilateral descent) บุคคลสามารถสืบเชื้อสายได้ทั้งฝ่ายบิดาและมารดาเท่าเทียมกัน

3. การสืบเชื้อสายแบบสองทางเฉพาะกิจ (Double unilineal descent หรือ double unilateral descent) เป็นการสืบเชื้อสายที่กำหนดให้บุคคลมีความผูกพันกับกลุ่มญาติทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดาในจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ในภารกิจบางเรื่อง เช่น เลือกที่อยู่อาศัยหลังการสมรสอยู่และทำการเพาะปลูกอยู่ในอาณาเขตฝ่ายชาย แต่จะรับมรดก เงินตรา และอื่น ๆ จากฝ่ายหญิง เป็นต้น

4. การสืบเชื้อสายแบบให้เลือก (Ambilineal descent หรือ ambilateral descent) เป็นการสืบเชื้อสายที่ให้บุคคลเลือกที่สืบเชื้อสายฝ่ายบิดาหรือมารดาก็ได้ในแต่ละชั่วคน

โสภา ชปิลมันน์ และคณะ (2534 : 9) กล่าวว่า ครอบครัวของคนไทยยังให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติเป็นอย่างมากระบบเครือญาติตามสายเลือดของไทยสามารถนับได้ถึง 7 ชั่วคน โดยให้ถือตนเองเป็นกลางแล้วนับขึ้นไป 3 ชั่วคน และนับลงมาอีก 3 ชั่วคน ดังนี้

1. ชั่วคนที่ 1 ปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด และยายทวด
2. ชั่วคนที่ 2 ปู่ย่า ตายาย
3. ชั่วคนที่ 3 พ่อแม่ ลุงป้า น้าอา
4. ชั่วคนที่ 4 ตนเอง พี่น้อง
5. ชั่วคนที่ 5 ลูก
6. ชั่วคนที่ 6 หลาน
7. ชั่วคนที่ 7 เหลน

สนธิ สัมครการ (2539 : 2-3) กล่าวว่า เหตุแห่งความเป็นญาติ (Kinship) ของมนุษย์มีที่มา หรือสาเหตุจากองค์ประกอบใหญ่ๆ ได้ 2 ทาง คือ

1. ความเป็นญาติที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบทางด้านชีวะ (Biological factor) คือ เกิดขึ้นจากการสืบสายเลือด หรือการถ่ายทอดทางพันธุกรรม อันเป็นผลของการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติของมนุษย์ ญาติแบบนี้เราอาจนับโดยตรงขึ้นไป คือ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทวด และเราอาจนับโดยตรงลงมา คือ ลูก หลาน เหลน ฯลฯ ก็ได้ญาติแบบนี้เรียกว่า “ญาติร่วมสายโลหิต” (Consanguineous kin) ญาติแบบนี้จึงมักจะขยายตัวออกไปทางดิ่ง (Vertical line) เป็นส่วนมาก

2. ความเป็นญาติที่เกิดจากองค์ประกอบของสังคม (Social factor) คือ เกิดขึ้นจากการที่สังคมกำหนดให้มีความเป็นญาติกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือความต่อเนื่องทางชีววิทยาต่อกันเลยก็ได้ แบบอย่างดังกล่าวได้มาจากการแต่งงาน ความจริงแล้วการแต่งงานอาจก่อให้เกิดมีญาติขึ้นได้สองอย่าง คือ 1) ญาติร่วมโลหิต เมื่อภรรยาหนึ่งให้กำเนิดบุตรร่วมกันตามวิถีธรรมชาติ และยังเกิดญาติพี่น้องระหว่างฝ่ายสามีและฝ่ายภรรยาอีกด้วย เราเรียกญาติแบบนี้เรียกว่า “ญาติสมทบ” (Affine kinks) 2) ญาติที่เกิดขึ้นเพราะความนับถือรักใคร่กันฉันญาติแบบนี้เรียกว่า “ญาติขยายวงค์” (Extended kinship)

จากแนวคิดเกี่ยวกับระบบเครือญาติ สรุปได้ว่า ระบบเครือญาติ มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) ญาติที่เกิดจากองค์ประกอบทางชีวะ หรือญาติร่วมสายโลหิต ได้แก่ ปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด และยายทวด ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ลุงป้า น้าอา พี่น้อง ลูก หลาน เหลน 2) ญาติที่เกิดจากองค์ประกอบทางสังคม ได้แก่ ญาติที่เกิดขึ้นเพราะความนับถือรักใคร่กันฉันญาติ หรือเรียกว่า “ญาติขยายวงค์”

ดังนั้น เพื่อให้ความหมายของคำว่า “ญาติผู้ต้องขัง” มีขอบเขตที่ครอบคลุมตามระบบเครือญาติของครอบครัวผู้ต้องขังในสังคมไทย และไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยจึงศึกษากลุ่มตัวอย่างญาติผู้ต้องขังในครั้งนี้ ทั้ง 2 ประเภท ดังนี้ 1) ญาติที่เกิดจากองค์ประกอบทางชีวะ ได้แก่ ญาติร่วมสายโลหิต ได้แก่ ปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด และยายทวด ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ลุงป้า น้าอา พี่น้อง ลูก หลาน เหลน 2) ญาติที่เกิดจากองค์ประกอบทางสังคม ได้แก่ ญาติที่เกิดขึ้นเพราะความนับถือรักใคร่กันฉันญาติ หรือที่เรียกว่า “ญาติขยายวงค์”

3. การพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยวิธีการเยี่ยมญาติ

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งเครือญาติ การปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมจึงเกิดจากความรักรัก ความผูกพันที่มีต่อกันในระบบเครือญาติ สังคมไทยมีการเรียกขานสรรพนามระหว่างญาติที่บ่งบอกถึงความรัก การให้เกียรติ การยอมรับนับถือ ความเป็นสายเลือด เช่น พ่อ แม่ ลูก พี่ น้อง ลุงป้า น้าอา ฯลฯ ดังนั้นในยามที่ญาติคนใดประสบภัยพิบัติ เจ็บป่วย ดิทยา ดิดเหล้า

เป็นโจรสลัด ต้องติดคุก มักพบว่าญาติพร้อมจะให้การช่วยเหลือดูแล ด้วยความรักและความห่วงใยโดยไม่หวังผลตอบแทนนี่คือการปฏิบัติต่อกันในระบบเครือญาติของคนในสังคมไทย และกลายเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่สำคัญ และหากผู้นำประเทศรู้จักนำมาใช้ในการพัฒนาสังคมไทยย่อมมีค่ามหาศาล

การที่ญาติในครอบครัวผู้กระทำความผิด และถูกศาลพิพากษาให้จำคุกในเรือนจำ อันมีลักษณะเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (Total institutions) กิจกรรมหรือพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ต้องขังถูกควบคุมและกำหนดโดยผู้อื่น ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกเจ็บปวดทั้งทางกายและใจจากการถูกจองจำ ซึ่งนับตั้งแต่วันที่แรกที่ก้าวสู่ประตูเรือนจำ เช่น การถูกตรวจค้นร่างกาย การใส่ชุดนักโทษ การต้องตัดผมสั้น ขั้นตอนการปฏิบัติดังกล่าว นำมาซึ่งความเจ็บปวดต่อการสูญเสียศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ เปรียบเสมือนตนเองถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลง ความรู้สึกเช่นนี้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้ต้องขังที่ต้องได้รับโทษ และถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานานๆ ความรู้สึกเหล่านี้จะสามารถคลี่คลายหรือเบาบางลง ถ้าผู้ต้องขังได้รับโอกาสระบายความทุกข์ ความคับข้องใจกับบุคคลที่ตนเองไว้เนื้อเชื่อใจโดยบุคคลที่ผู้ต้องขังต้องการและสามารถยับยั้งความรัก ความเข้าใจ พร้อมทั้งให้อภัย บุคคลกลุ่มนั้น คือ ญาติของผู้ต้องขัง (กัญญาพัชร อ่วมศิริ. 2543 : 7-8)

จากแนวคิดเกี่ยวกับญาติ สรุปได้ว่า ญาติพี่น้อง เพื่อนและมิตรสหายของผู้ต้องขังเป็นส่วนสนับสนุนที่สำคัญในการช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัว และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในขณะที่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ หากผู้ต้องขังคนใดมีญาติมาเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ผู้ต้องขังมีที่ยึดเหนี่ยว ประคับประคองและเป็นผู้คอยให้กำลังใจจนผู้ต้องขังยอมรับแนวทางการอบรม แก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยจนสามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีกลับเข้าอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้อย่างปกติสุข

ดังนั้น ระบบราชทัณฑ์สมัยใหม่จึงมองว่าการจัดให้ญาติและครอบครัวของผู้ต้องขังได้มีโอกาสได้เข้าเยี่ยม พบปะพูดคุยกัน เป็นภารกิจที่สำคัญของเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งทั่วประเทศไทย

4. รูปแบบการเยี่ยมญาติ

ญาติพี่น้องและครอบครัวผู้ต้องขังนับเป็นส่วนสำคัญในการที่จะช่วยอบรมแก้ไขผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคม หากผู้ต้องขังคนใดมีครอบครัวหรือญาติที่ยังให้ความสนใจหรือห่วงใยมาเยี่ยมผู้ต้องขังอยู่สม่ำเสมอ จะทำให้ผู้ต้องขังมีที่ยึดเหนี่ยวและช่วยประคับประคองไม่ให้ผู้ต้องขังหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังประเภทที่กระทำความผิดไปโดยพลั้งพลาด ไม่ได้มีนิสัยเป็นผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังช่วยให้ญาติและผู้ต้องขังคลายความกังวลใจในขณะที่

ถูกจองจำภายในเรือนจำ ดังนั้น ในระบบงานราชทัณฑ์สมัยใหม่ การจัดให้ญาติและครอบครัวได้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังจึงเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งต่องานราชทัณฑ์

ระบบของการเยี่ยมผู้ต้องขังนั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. การเยี่ยมแบบผ่านสิ่งขวางกั้นหรือเยี่ยมแบบปกติ (Regular visit) เป็นการเยี่ยมแบบปกติของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ เป็นรูปแบบการเยี่ยมแบบดั้งเดิม ที่จัดให้มีขึ้นโดยมีการเยี่ยมผ่านสิ่งกีดขวางกั้นระหว่างผู้ต้องขังกับญาติที่มาเยี่ยม สิ่งขวางกั้นดังกล่าวอาจเป็นลูกกรงเหล็กทั้ง 2 ด้าน มีระยะห่างกัน เวลาพูดคุยต้องตะโกนคุยกัน ดังเช่นที่มีใช้อยู่ในเรือนจำไทยในช่วงก่อนปี พ.ศ.2537 หรือผ่านตาข่ายชั้นเดียว หรือผ่านกระจกโดยเจาะรูให้พูดคุยกันได้ นอกจากนี้ยังมีการเยี่ยมโดยนั่งคุยคนละด้านของกระจกแล้วพูดคุยผ่านโทรศัพท์ ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถควบคุมและดักฟังได้

การเยี่ยมโดยมีสิ่งขวางกั้นนี้ใช้กับผู้ต้องขังที่ต้องควบคุมดูแลเรื่องความมั่นคงปลอดภัย เพื่อป้องกันการส่งสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ หรือการส่งข้อความที่ไม่ปลอดภัยต่อเรือนจำ เนื่องจากในวันหนึ่งๆ มีญาติมาเยี่ยมผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก การควบคุมดูแลอาจไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องจำกัดสิทธิบางประการในการเยี่ยม

2. การเยี่ยมแบบถึงตัว (Contact visit) เป็นวิธีการเยี่ยมแบบถึงตัวในลักษณะของวัน “พบญาติ” ซึ่งจะจัดงานวันพบญาติ ปีละ 2 ครั้งๆละประมาณ 10 – 15 วัน โดยมักจัดในช่วงเดือนสิงหาคมหรือวันแม่แห่งชาติ (12 สิงหาคม) และในช่วงเดือนธันวาคม หรือวันพ่อแห่งชาติ (5 ธันวาคม) ของทุกปี ยกเว้นช่วงมีเหตุวิกฤติด้านความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งยากต่อการควบคุมผู้ต้องขังทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมต่างๆภายในเรือนจำ เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงต่อการก่อเหตุร้ายภายในเรือนจำและทัณฑสถาน กรมราชทัณฑ์จึงขอความร่วมมือ เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศให้หยุดจัดงานในช่วงดังกล่าว

การจัดให้มีการเยี่ยมญาติแบบถึงตัว มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่มีความประพฤติอยู่ในระเบียบวินัยมีโอกาสได้รับการเยี่ยมเยียนอย่างใกล้ชิดจากญาติภายในเรือนจำ และเปิดโอกาสให้รับประทานอาหารร่วมกันกับญาติ เพื่อให้ผู้ต้องขังผ่อนคลายความกังวล เกิดขวัญและกำลังใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี เพื่อกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัว และ สังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษ

3. การเยี่ยมญาติแบบครอบครัว (Family visit) การเยี่ยมญาติแบบครอบครัวเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้พบปะกับครอบครัวอย่างเป็นอิสระ เพื่อมุ่งให้ผู้ต้องขังมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว ดังนั้น การเยี่ยมแบบนี้จึงเปิดโอกาสให้คู่สมรสและบุตรของผู้ต้องขังได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกันกับครอบครัว ซึ่งรวมทั้งการให้คู่สามีภรรยาได้มีเพศสัมพันธ์กันแบบคู่สมรส

และให้บุตรได้อยู่กับบิดา มารดา ทำให้บุตรไม่รู้สึกรู้ว่าเมื่อบิดาและมารดาถูกจองจำภายในเรือนจำ และเกิดเป็นปมด้อย อย่างไรก็ตาม โดยเหตุผลที่การเยี่ยมแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้สามี หรือ ภรรยาของผู้ต้องขังได้อยู่ด้วยกันตามลำพังสองต่อสองในห้องขังหรือในบ้านเยี่ยมพิเศษ จึงเรียก การเยี่ยมแบบนี้ว่า การเยี่ยมเพื่อใช้ชีวิตคู่ (Conjugal visit) (นัทธี จิตสว่าง. 2542 : 89-91)

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเยี่ยมญาติ สรุปได้ว่า รูปแบบการเยี่ยมญาติในเมืองไทยมี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเยี่ยมแบบผ่านสิ่งขวางกั้นหรือเยี่ยมแบบปกติ (Regular visit) 2) การเยี่ยมแบบถึงตัว (Contact visit) และ 3) การเยี่ยมญาติแบบครอบครัว (Family visit)

รูปแบบการเยี่ยมญาติผู้ต้องขังแบบปกติเป็นรูปแบบที่ผู้ต้องขังต้องการมากที่สุด เนื่องจากมีลักษณะการเยี่ยมที่มีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้ผู้ต้องขังได้รับการตอบสนองทั้งทาง ร่างกาย และจิตใจ และรูปแบบการเยี่ยมดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กัญญาพัชร อ่วมศิริ (2543 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การเยี่ยมญาติที่ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังใน เรือนจำกลางบางขวาง ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการเยี่ยมญาติแบบปกติเป็นรูปแบบที่ผู้ต้องขัง ต้องการมากที่สุด

5. รูปแบบการเยี่ยมญาติของเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

เรือนจำจังหวัดอ่างทอง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นเรือนจำที่มีความมั่นคง ปานกลาง มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี การบริการเกี่ยวกับการเยี่ยมญาติ อยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และข้อบังคับของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ จังหวัดอ่างทองได้นำรูปแบบการเยี่ยมญาติแบบปกติ (Regular visit) หรือแบบผ่านสิ่งกีดขวางกั้นมา ใช้เพื่อความปลอดภัย ผู้ต้องขังสามารถเยี่ยมได้ทุกวัน เว้นวันหยุดราชการและวันนักขัตฤกษ์ ระบบ การเยี่ยมญาติดังกล่าวยังเป็นการเปิดโอกาสให้เยี่ยมได้มากกว่าทำให้ผู้ต้องขังและญาติผู้ต้องขังมี โอกาสพบปะพูดคุย ได้ถามทุกข์และสุขอย่างต่อเนื่อง การเยี่ยมญาติจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ ส่งผลให้ผู้ต้องขังมีการปรับตัวมากหรือน้อยต่างกันและมีความพึงพอใจที่แตกต่างกันตามจำนวน ครั้งของการเยี่ยมญาติ

5.1 สถานที่เยี่ยมญาติของเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

5.1.1 ห้องเยี่ยมญาติผู้ต้องขัง ห้องเยี่ยมตั้งอยู่บริเวณประตูเรือนจำลำดับที่ 3 ห้อง เยี่ยมญาติผู้ต้องขังอยู่ส่วนปีกขวาของอาคารที่ทำการมี จำนวน 18 ช่อง

5.1.2 ลักษณะห้องเยี่ยมญาติ

ลักษณะห้องเยี่ยมญาติ มีการจัดเรียงเป็นแถว ตั้งแต่หมายเลข 1 – 18 ด้านหน้าและ ด้านหลังมีลูกกรงเหล็กกั้นอย่างมิดชิด ตรงกลางเป็นพลาสติกใสเจาะรูเล็กๆ ให้ผู้ต้องขังและญาติ

สามารถพูดคุยกันได้ ผู้ต้องขังกับญาติไม่สามารถส่งสิ่งของต่างๆ ให้อีกได้ เวลาเยี่ยมผู้ต้องขังจะอยู่ด้านในห้องเยี่ยม ญาติที่มาเยี่ยมจะอยู่ด้านนอก ตรงกลางระหว่างห้องเยี่ยมและที่เยี่ยมของญาติ มีระยะห่างกันประมาณ 1 เมตร เพื่อเป็นทางเดินให้เจ้าหน้าที่เดินตรวจตราความเรียบร้อย และควบคุมการพูดคุยภายในห้องเยี่ยม

5.1.3 สิ่งของฝากเยี่ยมญาติ

สิ่งของฝากจากญาติผู้ต้องขังจะต้องไม่เป็นสิ่งของต้องห้าม ตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่ง พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ข้อ 127 ห้ามนำสิ่งของดังต่อไปนี้เข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ ได้แก่

- (1) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท และสารระเหย
- (2) สุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น
- (3) อุปกรณ์สำหรับการพนัน
- (4) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี
- (5) อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน
- (6) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย
- (7) น้ำมันเชื้อเพลิง
- (8) สัตว์มีชีวิต
- (9) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับสิ่งของ

ดังกล่าว

(10) วัตถุ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสียต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

สิ่งของฝากจากญาติถ้าเป็นอาหารสำเร็จรูปประเภทของแห้ง สามารถซื้อจากร้านของเรือนจำจังหวัดอ่างทอง แต่ถ้าว้านค้าเรือนจำฯ ไม่มีจำหน่าย ก็นุญาตให้ญาตินำมาได้สำหรับอาหารสำเร็จรูปประเภทของสด ซึ่งเรือนจำฯ ไม่มีจำหน่าย ก็นุญาตนำเข้าฝากได้ แต่ต้องไม่ผิดระเบียบตามกฎกระทรวงมหาดไทย ข้อ 127 และปริมาณของฝากทุกชนิดที่จะนำเข้าเรือนจำได้ จะต้องอยู่ในดุลยพินิจของเจ้าพนักงานห้องเยี่ยม ของฝากทุกชนิดจะต้องผ่านการตรวจค้นจากเจ้าพนักงานอย่างละเอียด

5.1.4 ขั้นตอนการเยี่ยมชม

5.1.4.1 แจ้งความจำนงขอเยี่ยมชม เจ้าหน้าที่งานแจกบัตรขอเยี่ยมชมผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทองให้ญาติกรอกรายละเอียด

5.1.4.2 ญาตินำบัตรเยี่ยมผู้ต้องขังพร้อมบัตรประจำตัว หรือหนังสือเดินทาง หรือวีซ่า สำหรับญาติของผู้ต้องขังต่างชาติ เข้ามารอเยี่ยมหน้าห้องเยี่ยมชม

5.1.4.3 เจ้าหน้าที่งานห้องเยี่ยมแจ้งหัวหน้างานรักษาการณ์ เพื่อแจ้งให้ผู้ต้องขังเข้าเยี่ยมชม

5.1.4.4 เจ้าหน้าที่งานตรวจเช็ครายชื่อผู้ต้องขังตามบัตรเยี่ยม พร้อมทั้งให้แสดงสิ่งของที่นำมาเยี่ยม อนุญาตให้ผู้ต้องขังกับญาติได้พบปะพูดคุยกัน

5.1.4.5 ผู้ต้องขังเยี่ยมเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด กลับมารอบบริเวณหน้าฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ภายในเรือนจำ ในขณะที่ญาตินำของฝากมาเยี่ยมให้เจ้าหน้าที่งานห้องเยี่ยมตรวจค้นพร้อมแนบบัตรเยี่ยมและบัตรประจำตัวหรือหนังสือเดินทางหรือวีซ่า สำหรับผู้ต้องขังต่างชาติ เจ้าหน้าที่งานอนุญาตนำของฝากเข้าไปภายในเรือนจำ

5.1.4.6 ผู้ต้องขังรับของฝากพร้อมลงลายมือชื่อรับของฝาก

5.1.4.7 เจ้าหน้าที่งานห้องเยี่ยมคืนบัตรประจำตัวหรือหนังสือเดินทางหรือวีซ่าคืนญาติที่มาเยี่ยมผู้ต้องขัง

5.1.5 วันเวลาการเยี่ยมชมเรือนจำจังหวัดอ่างทอง

5.1.5.1 วันเยี่ยมชมในรอบสัปดาห์

5.1.5.1.1 วันจันทร์

5.1.5.1.2 วันอังคาร

5.1.5.1.3 วันพุธ

5.1.5.1.4 วันพฤหัสบดี

5.1.5.1.5 วันศุกร์

5.1.5.2 เวลาเยี่ยมชม

5.1.5.2.1 ภาคเช้า 14 รอบ ตั้งแต่ เวลา 08.30 – 12.00 น. รอบละ 15 นาที

5.1.5.2.2 ภาคบ่าย 8 รอบ ตั้งแต่ เวลา 13.00 – 15.00 น. รอบละ 15 นาที

การเยี่ยมชมผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง เปิดให้บริการเยี่ยมผู้ต้องขัง ตั้งแต่ วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ ยกเว้นวันหยุดราชการ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ในแต่ละวันจะ เปิดให้บริการเยี่ยมผู้ต้องขังเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงเช้าและช่วงบ่าย ช่วงเช้า 14 รอบ ตั้งแต่เวลา 08.30 – 12.00 น.

ช่วงบ่าย 8 รอบ ตั้งแต่เวลา 13.00 – 15.30 น. รวมเป็น 24 รอบ ในแต่ละรอบอนุญาตให้ญาติกับผู้ต้องขังพบปะพูดคุยกันไม่เกินเวลา 15 นาที

6. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการเยี่ยมญาติ

6.1 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

มาตรา 7 บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำ เพื่อกิจธุระที่ดีเยี่ยมผู้ต้องขังที่ดี เพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่ดี จักต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ซึ่งอธิบดีได้ประกาศไว้โดยเปิดเผย

มาตรา 31 ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของเรือนจำ

มาตรา 33 ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนายความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำ หรือกรมราชทัณฑ์ให้เพิ่มโทษเป็นทวีคูณ

เงินหรือสิ่งของต้องห้ามที่นำเข้ามาในเรือนจำ โดยฝ่าฝืนบทมาตรานี้ให้ริบเป็นของแผ่นดิน

มาตรา 34 ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของเรือนจำ

มาตรา 35 เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณาโดยถ่องแท้ แล้วลงโทษสถานหนึ่งสถานใด หรือหลายสถาน ดังต่อไปนี้

(1) ภาคทัณฑ์

(2) งดการเลื่อนชั้น โดยมีกำหนดโทษ

(3) ลดชั้น

(4) ตัดอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อไม่เกิน 3 เดือน เว้นแต่กรณีที่ระบุไว้ในมาตร 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(5) ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมด หรือแต่บางส่วนบางอย่าง

(6) ขังเดี่ยวไม่เกิน 3 เดือน

(7) ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกิน 2 วัน ในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์

(8) เข็มย่นคราวหนึ่งไม่เกิน 20 ที ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเข็มย่นคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลา 30 วัน จากวันที่เข็มย่นคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเข็มย่น

(9) ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา 32 (6) ในกรณีและเงื่อนไข
อย่างไรจะลงโทษตั้งระบุข้างต้นให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับการอนุญาตจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ดี หรือ
บังอาจรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง นำเข้ามาหรือออกจากเรือนจำซึ่งเงินหรือของต้องห้ามโดย
ทางใด อันฝ่าฝืนระเบียบหรือข้อบังคับของเรือนจำที่ดี ผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
500 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 58 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการณ้ให้เป็นไปตาม
พระราชบัญญัตินี้ และให้อำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้

6.2 กฎกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 12) ออกตามความในมาตรา 58 แห่ง

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

ข้อ 127 สิ่งของต่อไปนี้ ห้ามมิให้นำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ

- (1) ยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท และสารระเหย
- (2) สุราหรือของมีนเมาอย่างอื่น
- (3) อุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน
- (4) เครื่องมืออันเป็นอุปกรณ์ในการหลบหนี
- (5) อาวุธ เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน
- (6) ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย
- (7) น้ำมันเชื้อเพลิง
- (8) สัตว์มีชีวิต
- (9) เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรือเครื่องมือสื่อสารอื่น รวมทั้งอุปกรณ์สำหรับ

สิ่งของดังกล่าว

(10) วัตถุ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือเสื่อมเสีย
ต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน (กรมราชทัณฑ์. ฝ่ายสวัสดิการ. 2544 : 4-20,63)

6.3 ข้อบังคับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 1 เรื่อง การเยี่ยมเยียนและติดต่อของบุคคล
ภายนอกต่อผู้ต้องขัง

ข้อที่ 1 บุคคลภายนอก เมื่อประสงค์จะเยี่ยมเยียน หรือติดต่อด้วยตนเองกับผู้ต้องขัง
จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนจึงเยี่ยมเยียนหรือติดต่อได้

ข้อที่ 2 การเยี่ยมเยียนหรือติดต่อดังกล่าวในข้อ 1 นั้น เว้นเสียแต่ทนายซึ่งมาในหน้าที่
เกี่ยวกับคดีของผู้ต้องขัง บุคคลภายนอกจะเยี่ยมเยียน หรือติดต่อกับผู้ต้องขังได้เฉพาะผู้ต้องขังที่

ได้รับโอกาสให้ได้รับการเยี่ยมชมและติดต่อกับบุคคลภายนอก กับทั้งจะเยี่ยมชมหรือติดต่อก็ได้ก็
แต่ในวัน เวลา ที่ทางเรือนจำกำหนด

ทนายซึ่งมาด้วยเรื่องคดีของผู้ต้องขังจะเยี่ยมชมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังได้ทุก
วันและทุกระยะเวลา ระหว่าง 08.00 – 16.00 น. เว้นวันหยุดราชการ หากมีเหตุพิเศษจำเป็นต้อง
พบปะผู้ต้องขังนอกเวลาที่กล่าวแล้ว ให้ขออนุญาตผู้บัญชาการเรือนจำ เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำเห็น
มีเหตุผลสมควร ให้อนุญาตให้พบ แต่ต้องไม่ใช่ระหว่างเวลาที่ทางการเรือนจำได้นำผู้ต้องขังเข้า
ห้องขังแล้ว และยังมีได้นำออกจากห้องขัง

ทนายความนั้นจะต้องแสดงหลักฐานการเป็นทนายก่อนอนุญาตให้เข้าภายในเรือนจำ

ข้อที่ 3 บุคคลภายนอกที่ได้รับอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมชมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังนั้น
จะนำเงินหรือสิ่งของต้องห้ามเข้ามา หรือนำออกนอกเรือนจำ หรือส่งมอบให้ หรือรับจากผู้ต้องขัง
โดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนไม่ได้

สิ่งของต้องห้ามนั้น ปรากฏตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 12 ข้อที่ 127

ข้อที่ 4 ในกรณีที่มีข้อสงสัยว่า บุคคลภายนอกที่มาขออนุญาต หรือได้รับอนุญาตให้เยี่ยม
แล้วมีสิ่งของหรือเงินสด ผิดด้วยข้อความที่กำหนดไว้ในข้อก่อน พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ขอดู
หรือขอตรวจค้นได้ หากบุคคลภายนอกนั้นเป็นหญิง พนักงานเจ้าหน้าที่จะขอให้ผู้นั้นแสดงเอง
หรือจัดหญิงอื่นที่ควรเชื่อถือทำการตรวจค้นแทนก็ได้

ข้อที่ 5 สิ่งของซึ่งผู้มาเยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขัง นำมาเพื่อส่งมอบให้ผู้ต้องขังนั้น
ต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจก่อน หากเป็นสิ่งของอนุญาตก็ยอมจัดส่งให้ผู้ต้องขัง หากเป็น
สิ่งของซึ่งมิใช่สิ่งของต้องห้าม หรือเป็นสิ่งของที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเข้ามาเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ
แต่เป็นสิ่งของที่ทางเรือนจำผ่อนผันยอมเก็บรักษาไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง พนักงานเจ้าหน้าที่จะเก็บรักษา
ไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง หากเป็นสิ่งของที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าจัดส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง หรือรับเก็บ
รักษาไว้ให้แก่ผู้ต้องขังไม่ได้ ผู้นำมาจะต้องนำเอาสิ่งของนั้นออกไปจากเรือนจำ ถ้าไม่นำออกไป
พนักงานเจ้าหน้าที่จำต้องนำเอาออกไปไว้นอกเรือนจำ และในกรณีนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ และทาง
เรือนจำจะไม่รับผิดชอบแต่อย่างใด

ข้อที่ 6 บุคคลภายนอกที่มาเยี่ยมชมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังด้วยตนเองนั้น จักต้องอยู่ใน
เขตที่ทางเรือนจำกำหนดให้เป็นที่เยี่ยมชมหรือติดต่อ

ข้อที่ 7 ห้ามมิให้ผู้ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง พุดจาหรือให้อาณัติ
สัญญาณอย่างใดแก่ผู้ต้องขัง เพื่อกระทำผิดกฎหมายหรือวินัยของผู้ต้องขัง

ข้อที่ 8 ผู้ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขัง ต้องพูดภาษาไทยและออกเสียงให้ดังพอที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งควบคุมอยู่ ณ ที่นั้น ได้ยิน จะพูดภาษาอื่น ได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

ถ้าได้รับอนุญาตในวรรคก่อน เป็นทนายมาในเรื่องคดีของผู้ต้องขัง ต้องการจะสงวนข้อความที่พูดกับผู้ต้องขังเป็นความลับก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับทราบก่อน ในกรณีนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่อยู่ควบคุม ออกไปควบคุมในระยะที่จะไม่ได้ยินการพูดจา

ข้อที่ 9 บุคคลภายนอกที่ขอเยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขังมีสาเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้จะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมชมหรือติดต่อกับผู้ต้องขัง

- (1) มีอาการแสดงว่าเสพสุราเมินเมา
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่า ถ้าอนุญาตให้เยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขังได้จะก่อการร้ายให้เกิดขึ้น
- (3) แต่งกายผิดปกตินิยมในท้องถิ่นที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ หรือสกปรกอย่างร้ายแรง
- (4) ไม่มีกิจเกี่ยวข้อง หรือรู้จักเป็นญาติมิตรกับผู้ต้องขัง
- (5) มีกิริยาจาไม่สุภาพ

ข้อที่ 10 ผู้ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขังหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขัง แต่กระทำผิดข้อใดข้อหนึ่งแห่งข้อบังคับนี้ เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจกีดกัน หรือเชื่อเชิญให้ออกไปจากเรือนจำ หากขัดขืนเจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังพอสมควรที่จะให้ออกไปพ้นเรือนจำ

ข้อที่ 11 เมื่อบุคคลภายนอกต้องการเยี่ยมชม หรือติดต่อกับผู้ต้องขังเห็นว่าเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำปฏิบัติไม่ชอบ มีสิทธิจะร้องเรียนต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อที่ 12 พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อบังคับนี้ คือ พัสดี หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่เป็นพัสดีมอบหมายให้มีหน้าที่

ข้อที่ 13 ให้ผู้บัญชาการเรือนจำตรวจตราควบคุมให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามข้อบังคับนี้ (ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2479) (กรมราชทัณฑ์. 2542 : 100-105)

6.4 ข้อบังคับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 2 เรื่อง การเข้าคูักิจการหรือติดต่อกับการงานของเรือนจำและกงสุลเข้าเยี่ยมผู้ต้อง

1. การเข้าคูักิจการเรือนจำ

1.1 บุคคลภายนอกจะเข้าคูักิจการเรือนจำได้ต่อเมื่อ ได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำแล้ว

1.2 ผู้เข้าคู่มือการเรือนจำจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

1.2.1 แต่งกายและมีกิริยาสุภาพ

1.2.2 ไม่ส่งสิ่งของเงินทองอย่างใดให้หรือรับจากผู้ต้องขัง เว้นแต่ปฏิบัติ ตามข้อบังคับในเรื่องนั้น

1.2.3 ไม่ส่งอาณัติสัญญาณใดๆ ให้แก่ผู้ต้องขังกระทำผิดวินัย

1.2.4 ไม่พูดจากับผู้ต้องขัง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ และถ้าได้รับอนุญาตให้พูดจากับผู้ต้องขังได้ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับในเรื่องนั้น

1.2.5 ไม่ถ่ายหรือเขียนภาพหรือแบบแปลนหรือแผนที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง หรือเรือนจำ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากกรมราชทัณฑ์ และแจ้งให้ผู้บัญชาการเรือนจำทราบก่อนแล้ว

1.2.6 ต้องเข้าคู่มือแต่ภายในอาณาเขต และกำหนดเวลาที่ทางเรือนจำกำหนด สิ่งของต้องห้ามนั้น มีกฎหมายกำหนดไว้แล้ว

1.3 ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าคู่มือการเรือนจำนั้น

1.3.1 สำหรับการเข้าคู่มือในคราวหนึ่งๆ ต้องมีจำนวนไม่เกินกำหนด คือ เรือนจำกองลหุโทษ และเรือนจำกองมหันตโทษแห่งละ 20 คน เรือนจำเอกแห่งละ 10 คน เรือนจำ อื่นๆ แห่งละ 5 คน

1.3.2 ผู้จะได้รับอนุญาตให้เข้าคู่มือ ต้องไม่เป็นผูมีอายุต่ำกว่า 21 ปี หรือเป็น หญิง

1.3.3 ในกรณีที่ผู้อนุญาตเข้าคู่มือการเรือนจำ มีจำนวนเกินกว่าหรืออายุต่ำกว่าที่กำหนด หรือเป็นหญิง ต้องได้รับอนุมัติจากกรมราชทัณฑ์

1.4 อาณาเขตที่จะให้บุคคลภายนอกคู่มือการ ให้เป็นหน้าที่ผู้บัญชาการเรือนจำ กำหนด

2. การติดต่อกับเรือนจำ

2.1 บุคคลภายนอกมีกิจธุระเกี่ยวข้องกับเรือนจำ จะเข้าไปในเรือนจำได้ต่อเมื่อ ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

2.2 บุคคลภายนอกที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำด้วยกิจธุระจะต้องปฏิบัติ ตนเช่นเดียวกับผู้เข้าคู่มือการเรือนจำโดยอนุโลม เว้นแต่การพูดจาหรือส่งสิ่งของให้ หรือรับจาก ผู้ต้องขังเกี่ยวกับกิจธุระอันได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำนั้น ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ก่อน

2.3 ให้นำข้อ 1.1, 1.2, 1.3 และ 1.4 ในข้อ 1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่การ อนุญาตตาม (3) นั้น ให้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการเรือนจำ

3. การเยี่ยมผู้ต้องขังโดยกงสุล

3.1 พนักงานกงสุลจะเข้าเยี่ยมผู้ต้องขังในสังกัดกงสุลนั้นได้ เมื่อได้รับอนุญาตตามระเบียบในเรื่องการเยี่ยมของกงสุลแล้ว การพูดจากับผู้ต้องขังนั้นให้นำข้อบังคับ เรื่องทนายพูดจากับผู้ต้องขังมาใช้โดยอนุโลม

3.2 ผู้ที่ได้รับอนุญาตจะต้องแต่งกายและกิริยาอันสุภาพ ทั้งไม่ออกไปนอกเขตที่ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดให้

4. เบ็ดเตล็ด

4.1 ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปภายในเรือนจำตามที่ระบุไว้ข้างต้น ถ้าประพฤติผิดข้อบังคับ หรือถ้าทางเรือนจำมีเหตุอื่นเกี่ยวเนื่องด้วยการทำงานของเรือนจำ เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานเรือนจำให้ออกจากเรือนจำแล้วจะต้องออกจากเรือนจำตามคำสั่ง ถ้าขัดขึ้นพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจใช้กำลังพอสมควรเพื่อนำตัวออกจากเรือนจำ

4.2 พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อบังคับนี้ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ที่ผู้บัญชาการเรือนจำมอบหมายให้มีหน้าที่

4.3 บุคคลภายนอกเมื่อเห็นว่าเจ้าพนักงานประพฤติผิดข้อบังคับให้แจ้งผู้บัญชาการเรือนจำหรืออธิบดีกรมราชทัณฑ์ (ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2480) (กรมราชทัณฑ์. 2542 : 100-105)

6.5 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการเยี่ยมเยียน หรือติดต่อกับบุคคลภายนอกของผู้ต้องขัง ดังนี้

(1) การติดต่อกับบุคคลภายนอก

ข้อ 37 พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับครอบครัว และเพื่อนที่เชื่อถือได้ของเขา ตามกำหนดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมาย และโดยการเยี่ยมเยียนในความควบคุมของเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็น

ข้อ 38 (1) พึงอนุญาตให้ผู้ต้องขังต่างสัญชาติ ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต และกงสุลแห่งประเทศของเขา

(2) ผู้ต้องขังต่างสัญชาติที่ไม่มีความสัมพันธ์ไมตรีทางทูต หรือกงสุล และผู้ลี้ภัยหรือพลัดถิ่น ควรอนุโลมให้ติดต่อกับผู้แทนทางการทูต ซึ่งรับดูแลผลประโยชน์ของเขา หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น หรือระหว่างประเทศซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองเขา (กรมราชทัณฑ์. 2540 : 31)

(2) การให้ความสะดวกและสิทธิประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง

ข้อ 70 ระบบแห่งการให้สิทธิพิเศษ หรือประโยชน์ต่างๆ ตามชั้นผู้ต้องขังและวิธีปฏิบัติต่างๆ ควรกำหนดขึ้นทุกเรือนจำ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังประพฤติดี เพิ่มพูนความสำนึกในความรับผิดชอบและรักษาไว้ซึ่งส่วนได้เสีย และการร่วมมือของผู้ต้องขังที่เรือนจำให้ปฏิบัติ (กรมราชทัณฑ์. 2540 : 59)

(3) ความสัมพันธ์ทางสังคมและการสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษ

ข้อ 79 ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษในอันที่จะธำรงและปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่ทั้งสองฝ่าย

ข้อ 80 นับแต่แรกต้องคำพิพากษา ควรจะได้พิจารณาล่วงหน้าไปถึงอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ และควรส่งเสริมช่วยเหลือได้เขาธำรงรักษา หรือสถาปนาความสัมพันธ์กับบุคคล หรือองค์กรภายนอกเรือนจำ เพื่อช่วยขยายให้เกิดผลประโยชน์มากที่สุดแก่ครอบครัวของเขาที่พ้นฟูให้เขากลับสู่สังคม (กรมราชทัณฑ์. 2540 : 65)

สรุปได้ว่า ผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำมีสิทธิที่จะได้รับการติดต่อเยี่ยมเยียนจากบุคคลภายนอก และญาติ เมื่อผู้ต้องขังประพฤติดี และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ที่ทางราชการเรือนจำกำหนดไว้ ยกเว้นผู้ต้องขังมีการกระทำผิดระเบียบวินัย ซึ่งมีการพิจารณาโดยทอ่งแท้แล้วจากเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ว่ามีการกระทำผิดจริง ก็อาจถูกตัดสิทธิในการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียนจากบุคคลภายนอก แต่ในการตัดสิทธิดังกล่าว เพื่อไม่ให้สิทธิของผู้ต้องขังเสียไปทั้งหมด ยังมีข้อยกเว้นในกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (สิทธิการพบทนายของ ผู้ต้องขังยังคงมีอยู่)

7. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ภายใต้ภาวะวิกฤตปัจจุบันรัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีการปฏิรูปในลักษณะขององค์รวม เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบบริหารภาครัฐให้ไปสู่ “รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่” ที่เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลัก ซึ่งจะเปลี่ยนหน่วยงานภาครัฐไปสู่การมีผลลัพธ์การทำงานเพื่อประชาชน วัดผลอย่างเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใสในการตัดสินใจ และมีวิธีทำงานที่รวดเร็วและคล่องตัวตอบสนองความต้องการของสังคม ตลอดจนเป็นระบบที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการปรับภาคราชการให้มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ โปร่งใสเป็นธรรม มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และคุณภาพสูง สามารถให้บริการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิรูประบบราชการจึงเป็นภารกิจที่รัฐบาลใน

ประเทศต่างๆ ได้ทุ่มเทในการพลิกโฉมและพัฒนาระบบราชการ เพื่อให้ระบบราชการยุคใหม่เป็นระบบราชการที่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. รัฐจะมีบทบาทหน้าที่เฉพาะที่จำเป็นจะต้องทำเท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีบทบาทมากขึ้น
2. การบริหารจัดการภายในภาคราชการจะมีความรวดเร็ว คุณภาพสูงและประสิทธิภาพสูง
3. การจัดการมีความกะทัดรัด คล่องตัวและปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว เน้นการทำงานที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ
4. มีลักษณะของการทำงานที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการทำงาน
5. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีคุณภาพสูง
6. ข้าราชการทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นเป้าหมาย
7. มีกลไกการบริหารงานบุคคลที่หลากหลาย มีระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเต็มใจมารับราชการเป็นอาชีพ
8. มีวัฒนธรรมและบรรยากาศในการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นทีม
9. มีความโปร่งใส

จากเหตุผลและความจำเป็นในการปฏิรูประบบราชการดังกล่าวข้างต้น จึงต้องกระตุ้นและเร่งเร้าให้ดำเนินการปฏิรูประบบราชการอย่างจริงจัง โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงความสำคัญ เหตุผล และความจำเป็นของการปฏิรูประบบราชการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง และการปฏิรูประบบราชการจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรมชัดเจน จึงจะก่อให้เกิดผลดีต่อระบบราชการ ประชาชน สังคม และประเทศชาติโดยรวม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545 : 1-33)

8. แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

8.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา มีความหมายเป็น 2 นัย คือ การเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ดีขึ้น และกระบวนการหรือวิธีการที่นำไปสู่สภาพที่ดีขึ้น ในนัยแรกของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นนั้นราชบัณฑิตยสถาน (2546 :779) ได้ให้ความหมายครอบคลุมถึงความเจริญทางด้านวัตถุที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และความเจริญทางด้านร่างกายและจิตใจ คุณภาพชีวิตที่เป็นไปตามหลักของความถูกต้องทางศาสนาและสังคม

การพัฒนาตามนัยของการเปลี่ยนแปลงนั้น ดิน ปรัชญพฤทธิ (2549 : 174) ได้อธิบายความหมาย โดยเพิ่มรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับความเป็นอิสระของระบบและปัจเจกบุคคลที่จะใช้ดุลพินิจในการเลือกทางเลือก (Alternatives) หลาย ๆ ทาง โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือผลกระทบของสภาพแวดล้อมแต่เพียงฝ่ายเดียวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการพัฒนารวมถึงความสามารถของระบบ และปัจเจกบุคคลที่จะควบคุมสภาพแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางที่ตนต้องการ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนา นอกจากนี้ ดิน ปรัชญพฤทธิ (2549 : 174) ยังได้กล่าวถึงข้อคิดเห็นของ มหาตม คานธี เกี่ยวกับการพัฒนาว่า ความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตระหนักถึงศักยภาพของมนุษย์ (Realization of the human potential) นั่นก็คือ การเพิ่มความสามารถของคนที่จะเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของตนเอง

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2542 : 12) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาโดยนัยของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย

1. การพัฒนาหมายถึง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ตลอดจนระบบและกลไกทางสังคมที่เอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี
2. การพัฒนายังมีความหมายรวมถึง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่สงบสุข สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้
3. นอกจากคำว่าพัฒนาจะหมายถึง ความเป็นธรรม ในการที่ประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามควร

สำหรับการพัฒนาในนัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนั้น เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ และหลายมิติของโครงสร้างทางสังคม ทัศนคติของคนทั่วไป สถาบันแห่งชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อจัดความยากจนและลดความไม่เสมอภาคทางสังคมให้น้อยลง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือ การทำในลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า หรือสภาพเก่า กระบวนการขั้นตอนมีความต่อเนื่องในอันที่จะสนองตอบข้อเรียกร้องของปัจเจกบุคคล องค์กร ชาติ โดยต้องเกี่ยวข้องกับ การศึกษา เป้าหมาย และการรับรู้ของบุคคล และหน่วยงานการบริหารของชาติ (Polity) หรือชุมชน

สรุปได้ว่า การพัฒนาไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เพียงชั่วข้ามคืน แต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นและคลี่คลายมาเป็นลำดับในช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ มาตรฐานที่เคยใช้เป็นเกณฑ์หรือดัชนีในการอธิบายหรือตัดสินการพัฒนาในอดีตที่ผ่านมา อาจนำมาใช้ไม่ได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน มาตรฐานการพัฒนาจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง และที่สำคัญการพัฒนาไม่ใช่สิ่งที่จะลอกเลียน

หรือเป็นแบบอย่างสำเร็จรูปเสมอไป อีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีแบบจำลองการพัฒนาแบบใดที่ถือเป็นสากล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545 : 9)

8.2 เป้าหมายของการพัฒนา

เป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนา คือ การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ทุกคนบนโลก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545 : 9-10) โดยการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันซึ่งอาจจำแนกได้ ดังนี้

มิสราและฮอนโจ (Misra and Honjo) กล่าวว่า ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ในแต่ละสังคมนั้นมีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช. 2545 : 99)

1. การยอมรับนับถือตัวเอง และผู้อื่น (Respect for others and self-esteem)
2. การเป็นอิสระจากการกดขี่ในทุกรูปแบบ (Freedom from tyranny of any kind)
3. การมีชีวิตอยู่ร่วมในชุมชน โดยทุกคนมีความรู้สึกร่วมกันว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Community life which gives a sense of belonging) ซึ่งทั้งสามองค์ประกอบนี้ต้องไปด้วยกันจะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไปไม่ได้ มิฉะนั้นไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์

โทเดโร (Todaro) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545 : 145) ได้เสนอไว้ว่า เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาก็คือ การมีชีวิตที่ดีกว่า และไม่ว่าองค์ประกอบของการมีชีวิตที่ดีกว่าในแต่ละสังคมและวัฒนธรรมจะเป็นอย่างไร การพัฒนาในทุกสังคมล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

ประการแรก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการกระจายปัจจัยอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการยังชีพให้กับสมาชิกทุกคนของสังคม ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การสาธารณสุข และความมั่นคงปลอดภัย

ประการที่สอง เพื่อยกระดับการครองชีพโดยการเพิ่มรายได้ให้สูงสุด การสร้างงานเพิ่มขึ้น การกระจายโอกาสการศึกษา และการให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมการกินดีอยู่ดีของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความภาคภูมิใจในตัวเองและประเทศชาติ

ประการที่สาม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลและประเทศชาติมีทางเลือกอย่างกว้างขวางในทางสังคมและเศรษฐกิจโดยการเป็นอิสระจากการครอบงำและการพึ่งพานุคคลและประเทศอื่น รวมทั้งเป็นอิสระจากความโง่เขลาและความทุกข์ยากทั้งมวล

9. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์

การวางแผนถือเป็นกระบวนการแรกในการบริหารที่มีความสำคัญต่อองค์กรอย่างมาก เพราะการวางแผนบ่งบอกถึงทิศทางในอนาคตขององค์กรและเป้าหมายที่องค์กรต้องการที่จะบรรลุ ตลอดจนวิธีการที่องค์กรเลือกใช้ให้บรรลุเป้าหมาย การวางแผนจึงเปรียบเสมือนแผนที่ในการเดินทางขององค์กร องค์กรที่มีแผนที่ดีย่อมจะมีทางเลือกและทางหนีทีไล่ในการเดินทางได้ดี การไม่มีแผนที่ในการเดินทางทำให้การเดินทางไร้ทิศทางที่แน่นอน ไม่รู้จุดหมายปลายทาง และยังเสียเวลาจากการเดินผิดทาง หลงทาง หรืออ้อมมากเกินไปทำให้ไปถึงจุดหมายล่าช้ากว่าที่ควร การวางแผน องค์กรมีหลายประเภท แต่การวางแผนที่มีความครอบคลุมทุกๆ ส่วนขององค์กรมากที่สุดได้แก่การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) แผนยุทธศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม (2551 : 4)

9.1 ความหมายของการวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยหน่วยงานทางทหารนำมาใช้ในการวางแผนการรบ ตำรายุทธศาสตร์ที่กล่าวถึงกันมาก ได้แก่ตำราพิชัยสงคราม และมีการนำเอาศาสตร์ด้านนี้ไปใช้ในกิจการด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการรบ เช่น ในการประกอบธุรกิจมีการนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารกิจการ มีการวิเคราะห์องค์กรในรูปแบบของการวางแผนกลยุทธ์ สำหรับการวางแผนกลยุทธ์มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

เฟร็ด อาร์ เดวิด (Fred R. David) (ซาโรจน์ โอปัทักษ์ชีวิน. 2546 : 4) ได้ให้ความหมายของการวางแผนกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นกระบวนการนำศาสตร์และศิลป์มากำหนดแนวทางการตัดสินใจ เป้าหมายขององค์กร การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

สุพานี สฤษดิ์วานิช (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2551 : 11-6) ได้ให้ความหมายของการวางแผนกลยุทธ์ไว้ว่า เป็นการวางแผนระยะยาวขององค์กร เพื่อให้ได้มาซึ่งกลยุทธ์ขององค์กรโดยจะมีขั้นตอนหรือกระบวนการย่อยๆ อีก 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดภารกิจและวัตถุประสงค์หลักขององค์กร 2) การตรวจสอบวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร และ 3) การกำหนดกลยุทธ์หลักขององค์กร

อุทิศ ขาวเชิธร (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2551 : 11-6) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการวางแผนกลยุทธ์ว่าการวางแผนกลยุทธ์เป็นวิธีการสร้างเครื่องมือหรือแผนกลยุทธ์ เพื่อช่วยชี้้นำการบริหารขององค์กรที่เกิดจากระบวนการระดมสมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการวิเคราะห์ให้ทราบสถานะแวดล้อมให้ “รู้เขารู้เรา” เพื่อชี้แนะเป้าประสงค์กลยุทธ์ กลวิธีทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมและมีการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ กลวิธี เพื่อการจัดสรรทรัพยากรในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน

ทั้งนี้แผนกลยุทธ์ยังสามารถชี้้นำด้านการบริหารองค์การ กลไกการเร่งรัด ผลักดัน กระบวนการพัฒนา ตลอดจนแนวทางกำกับ ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผน ทำให้องค์กรสามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ หากองค์กรอยู่ในสถานะที่ถดถอย กลยุทธ์ก็จะช่วยชี้นำทางออกอย่างเหมาะสม

สมพงษ์ จูย์โต และเชาว์ โจรนแสง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2551 : 11-9) อธิบายถึงองค์ประกอบหลัก 4 ประการของการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) พันธกิจ หรือภารกิจ (Mission) 2) วัตถุประสงค์ (Objective) 3) กลยุทธ์ (Strategies) และ 4) แผนปฏิบัติการ (Operational plan)

สรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ เป็นกระบวนการค้นหาปัญหา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มา กำหนดเป้าหมายรวมขององค์กร และวิธีการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

9.2 ลักษณะสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์

9.2.1 มององค์การในภาพรวม (Holistic) การวางแผนยุทธศาสตร์จะต้องมององค์การ ในฐานะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แผนกลยุทธ์จะเป็นแผนที่ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร และมีระดับของแผนที่สอดคล้องกันตั้งแต่แผนระดับองค์กร แผนระดับหน่วยงานย่อยในองค์กร และแผนปฏิบัติการซึ่งจะประกอบไปด้วยรายละเอียดในการดำเนินงานขององค์กรทั้งหมด

9.2.2 มุ่งเน้นอนาคต (Future oriented) การวางแผนกลยุทธ์จะให้ความสำคัญกับอนาคตขององค์กรเช่นเดียวกับการวางแผนประเภทอื่นๆ การวางแผนกลยุทธ์จะครอบคลุมทั้งแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาวซึ่งแผนระยะต่างๆ จะมีความสอดคล้องกันจึงจะทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

9.2.3 ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง (Change management) การวางแผนกลยุทธ์จะให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อองค์กร และการปรับเปลี่ยนองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การวางแผนกลยุทธ์จะต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม แผนยุทธศาสตร์ กระทรวงยุทธธรรม (2551 : 5)

9.3 กระบวนการวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การกำหนดพันธกิจขององค์กร (Mission determination) เป็นการกำหนดว่าองค์กรจะมีภารกิจใด พันธกิจอาจเป็นข้อความสั้นๆ เพียงประโยคเดียว หรือเป็นข้อความที่แสดงรายละเอียดก็ได้ เพื่อที่จะบอกว่าองค์กรนั้นๆ จะดำเนินงานอะไร ดำเนินการอย่างไร และเนื้อหาของ

พันธกิจจะครอบคลุมขอบเขตของการดำเนินงาน เป้าหมายพื้นฐานและประโยชน์ต่างๆของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ขององค์กร

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร จากลักษณะของการวางแผนกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และในด้านของการปรับตัวขององค์กร โดยในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจะต้องทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2 ส่วน คือสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นการกำหนดแผนจากการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือ การวิเคราะห์ปัญหา โดยแผนกลยุทธ์จะประกอบไปด้วย 3 ระดับ กล่าวคือยุทธศาสตร์ในระดับองค์กร โดยรวมซึ่งเรียกว่า (Corporate level) กลยุทธ์ในระดับส่วนย่อยของหน่วยงาน หรือระดับหน่วยธุรกิจ โดยแผนกลยุทธ์แต่ละระดับจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันในลักษณะของความเชื่อมโยงของเป้าหมาย และวิธีการปฏิบัติ แผนดังกล่าวจะเป็นภาพรวมขององค์กรทั้งหมด ดังนั้นหากการกำหนดยุทธศาสตร์มีความชัดเจนและเชื่อมโยงกันดี ก็จะทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานขององค์กร จะต้องสอดคล้องกับภารกิจ และปัญหาขององค์กร วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีลักษณะสำคัญคือ 1) มีความเฉพาะเจาะจงและมีความชัดเจน 2) สามารถวัดได้ 3) เป็นที่ยอมรับและเห็นพ้องต้องกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 4) สามารถปฏิบัติได้จริง 5) มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ 6) มีความท้าทายแต่สามารถบรรลุได้ไม่ยากและง่ายจนเกินไป 7) วัตถุประสงค์ควรมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและให้ทุกคนในองค์กรทราบ

5. การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ การแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างมาก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารองค์กรในมิติต่างๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551 : 11-6)

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมพล พงษ์พิพัฒน์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวนที่ถูกคุมขังในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร จำนวน 150 คน ผลการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังมีปัญหาในเรื่องการเชื่อมญาติมากที่สุด คือ ระยะเวลาในการเชื่อมญาติ 10 – 15 นาที น้อยเกินไป และในห้องเยี่ยมญาติมีเสียงดังมาก

พิรุณ หน่อแก้ว (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ต้องขังต่อการจัดสภาพแวดล้อมและสวัสดิการในเรือนจำ : ศึกษากรณีเรือนจำกลางลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังมีความพึงพอใจมากในการกำหนดวันเยี่ยม และมีความพึงพอใจในระดับน้อย คือระยะเวลาในการเยี่ยมแต่ละรอบ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ต้องขังต้องการเวลามากกว่าที่เรือนจำกำหนด เพื่อให้มีเวลาพูดคุยกับญาติได้นานมากขึ้น

กฤษฎา เชนะ (2543 : 18-25) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อการจัดสวัสดิการผู้ต้องขังศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังมีความพอใจในด้านการอำนวยความสะดวกต่อการเยี่ยมญาติในระดับปานกลาง และเห็นว่าควรเพิ่มเวลาการเยี่ยมจาก 15 นาที เป็น 20 นาที และเรือนจำควรอนุญาตให้นำของเยี่ยมและพัสดุเข้าเยี่ยมได้ด้วย

กัญญาพัชร อ่วมศิริ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเยี่ยมญาติที่ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังเรือนจำกลางบางขวาง ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางบางขวาง (เชิงคุณภาพ) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ต้องขังที่ญาติมาเยี่ยมก่อนข้างประจำ (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง) จำนวน 9 คน และผู้ต้องขังที่ญาติมาเยี่ยมก่อนข้างไม่ประจำ (อย่างมาก ปีละ 1 ครั้ง) จำนวน 9 คน ผลการศึกษาพบว่า การเยี่ยมญาติผู้ต้องขังสามารถเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างสังคมภายนอกและสังคมเรือนจำของผู้ต้องขังได้ และพบว่ารูปแบบการเยี่ยมญาติแบบปกติเป็นรูปแบบที่ผู้ต้องขังต้องการ เนื่องจากลักษณะการเยี่ยมมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้ผู้ต้องขังได้รับการตอบสนองทั้งทางร่างกาย จิตใจ ส่งผลให้ผู้ต้องขังปรับตัวได้ดี มีการปรับตัวในเชิงบวก

ความสัมพันธ์ระหว่างการเยี่ยมญาติและการปรับตัวของผู้ต้องขัง พบว่า ผู้ต้องขังที่มีการปรับตัวได้ดี เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับการเยี่ยมญาติในรูปแบบปกติ และผู้ต้องขังที่มีการปรับตัวได้ไม่ดี เป็นผู้ต้องขังที่ญาติไม่มาเยี่ยม หรือญาติมาเยี่ยม 4-5 ปีมาเยี่ยม 1 ครั้ง กัญญาพัชร อ่วมศิริ ได้ให้ข้อเสนอแนะจากการศึกษาไว้ว่า เรือนจำจะต้องให้ความสำคัญกับงานเยี่ยมญาติผู้ต้องขังเป็นลำดับแรกในการที่จะต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุงงานเยี่ยมญาติของเรือนจำให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จินตนา ยะจอม (2546 : 44) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการเยี่ยมญาติผู้ต้องขังทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 332 คน ญาติที่มาติดต่อเยี่ยมผู้ต้องขัง จำนวน 278 คน และเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 88 คน ผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-23 ปี มีสถานภาพครอบครัวเป็นโสด การศึกษาดำรงปริญญาตรีและปริญญาตรี การจัดระบบการเยี่ยมญาติ พบว่า ผู้ต้องขังและญาติผู้ต้องขังมีความพึงพอใจระบบเยี่ยมญาติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สาริต เอกวุฒิพล (2548 : 107) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานชุมชนบําบัดของทัศนสถานบําบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทัศนสถานบําบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยาจำนวน 6 คน วิทยากรที่มาให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง จำนวน 4 คน และผู้ต้องขังคดีความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการชุมชนบําบัด จำนวน 72 คน ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมปัจจัยนำเข้าที่มีต่อชุมชนบําบัดในทัศนสถานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นจะต้องรอให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อ และกว่าจะได้ใช้เวลาาน ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า

พิชัย สรวาน (2549 : 99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาพลักษณ์ของเรือนจำกลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทัศนะของญาติผู้ต้องขัง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ญาติที่เข้าเยี่ยมผู้ต้องขังทั้งสองเรือนจำ จำนวน 200 คน ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างญาติกับผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นสามีภรรยา และพบว่าการประชาสัมพันธ์ของทั้งสองเรือนจำจัดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่หลายด้านในเวลาเดียวกัน จึงไม่มีเวลาในการปรับปรุงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของเรือนจำให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ไม่เคยจัดสรรงบประมาณด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับเรือนจำแต่อย่างใด การดำเนินงานในด้านการประชาสัมพันธ์ของเรือนจำปัจจุบันต้องใช้งบประมาณ (เงินร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ให้อ่านาของผู้บัญชาการในการเบิกจ่ายในภาวะที่ขาดแคลนงบประมาณ) ในการดำเนินงานในด้านการประชาสัมพันธ์งานด้านต่างๆของเรือนจำ